

:

«ثم اسبغ الارزاق فان ذالك قوه لهم على استصلاح انفسهم»

نوسازی و توسعه انسانی در قرن بیستم، مورد توجه جدی قرار گرفت؛ به ویژه توسعه انسانی^۱ در دهه‌های آخر قرن بیستم و در آستانه ورود به قرن بیست و یکم از اهمیت فراوانی برخوردار شد و سازمان ملل متحد و علمای علوم اقتصادی و اجتماعی، شاخص‌هایی را برای محاسبه و اندازه‌گیری آن معین و تعریف نمودند. سازمان ملل متحد نیز همه ساله با اندازه‌گیری توسعه انسانی در کشورهای مختلف، گزارشی به جامعه جهانی عرضه می‌نماید. در کاهش و افزایش رشد توسعه انسانی و رتبه کشورها عواملی چون:

الف) نرخ ثبت‌نام در پایه اول دوره‌های تحصیلی ابتدایی و متوسطه،

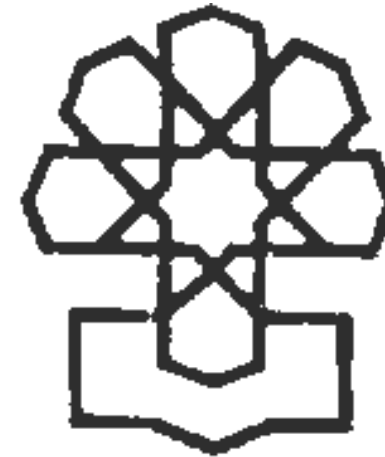
ب) نرخ سواد جامعه،

ج) قدرت خرید خانواده،

د) امید به زندگی در بدو تولد.

مؤثر هستند. ملاحظه می‌شود که ردیف‌های «الف و ب» متولیان مستقیم و ردیف‌های «ج و د» غیرمستقیم، با آموزش و پرورش و مجریان آن یعنی معلمان،

1. Human Development.

 :

معاونت پژوهشی
تیرماه ۱۳۸۱

کار: دفتر مطالعات فرهنگی (کمیته آموزش و پرورش)
این گزارش بنا به درخواست آقای دکتر شهبازخانی نایب رئیس محترم
کمیسیون آموزش و تحقیقات تهیه گردیده است.

مدیران و مشاوران آموزشی مرتبط هستند و اگر بخواهیم شاهد رشد توسعه انسانی در کشور باشیم، چاره‌ای جز ایجاد انگیزه خدمت در کارکنان آموزش و پرورش، نداریم.^۲ لذا توجه به تأمین بهداشت روان معلمان و معیشت آنان از اولویت خاصی برخوردار است.

گزارش حاضر، همسنگی «حقوق و مزایای معلمان»^۳ با سایر دستگاه‌ها و وزارتخانه‌ها در کشور و نیز حقوق معلمان سایر کشورها در مقطع ابتدایی با مدرک تحصیلی دیپلم در بدو ورود به خدمت با کارگران بیسواد و ساده ساختمان در بعضی از کشورها و نیز مقایسه با بخش صنعت آن کشورها را مورد توجه قرار داده است. لذا برای تسهیل امر مطالعه و دسترسی به اطلاعات لازم، با بعضی از دستگاه‌ها به شرح زیر مکاتبه شد.

- امور مالی شرکت ملی نفت ایران طی نامه شماره ۸۲/۱۴/۲/۵۰۷ مورخ ۱۳۸۱/۲/۱
 - اداره کل کارگزینی بانک ملی طی نامه شماره ۸۲/۱۴/۲/۵۰۶ مورخ ۱۳۸۱/۲/۱
 - مدیر عامل و رئیس هیأت مدیره شرکت دخانیات طی نامه شماره ۸ مورخ ۸۲/۱۴/۲/۵۰۰ مورخ ۱۳۸۱/۲/۱
 - مدیر کل امور کارکنان راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران طی نامه شماره ۸۲/۱۴/۲۲/۲۰ مورخ ۱۳۸۱/۳/۲۱
- با کمال تأسف امور مالی شرکت ملی نفت ایران و شرکت دخانیات با مرکز پژوهش‌های مجلس همکاری نکرده و بانک ملی طی نامه شماره ۴۱۷۳ مورخ ۱۳۸۲/۲/۱۱ عیناً تقاضا می‌نماید «اطلاعات مورد نیاز را از طریق دبیرخانه

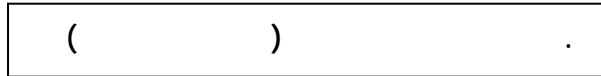
۲. ارتقای رتبه توسعه انسانی ایران در آخرین گزارش سازمان ملل متحد، صرفاً از طریق تلاش در آموزش و پرورش (افزایش نرخ ثبت‌نام در پایه‌های اول و میزان نرخ سواد) صورت گرفته است.

۳. حدود سی شغل در آموزش و پرورش جز مشاغل معلمان طبقه‌بندی می‌شود.

شورای عالی بانک‌ها استعلام نمایند». در این‌جا لازم است از همکاری راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران با مرکز پژوهش‌ها در این خصوص قدردانی کرد. ناگزیر، محققان مرکز پژوهش‌های مجلس خود مجبور به جمع‌آوری بعضی اطلاعات و انجام همسنگی موصوف در عنوان گزارش نمودند.

در سال تحصیلی ۱۳۸۱-۱۳۸۰، ۱۷۸۹۵۷۶۷ دانش‌آموز (روزانه و بزرگسال) در ۱۲۵۳۸۶ آموزشگاه و ۶۸۷۹۰۶ کلاس دایر مشغول تحصیل هستند؛ تراکم دانش‌آموز در کلاس حدود ۲۶ نفر و اندازه مدرسه (تراکم در آموزشگاه) معادل ۱۴۲ نفر است و سهم دختران در کل نظام آموزش و پرورش کشور برابر ۷/۶ درصد است که تقریباً به نسبت جنسیتی دختران در جمعیت کشور نزدیک شده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که میانگین حقوق دریافتی یک نفر از کارکنان آموزش و پرورش در سال ۱۳۷۴ معادل ۲۳۵۰۰۰ ریال بوده است. که این میانگین در آذرماه سال ۱۳۸۰ در دوره‌های مختلف آموزشی و ادارات به شرح زیر متحول شده است.^۴

- میانگین حقوق و مزایای ماهانه کادر اداری ۱۲۶۱۹۹۰ ریال

۴. از ۱۷۸۹۵۷۶۷ نفر دانش‌آموز موجود کشور در سال جاری، تعداد ۵۵۱۱۱۱ نفر آن بزرگسال و مابقی دانش‌آموزان روزانه هستند. (آمار آموزش و پرورش سال تحصیلی ۱۳۸۱-۱۳۸۰ دفتر فناوری اطلاعات).

۵. ارقام اعلام شده شامل حقوق و فوق‌العاده شغل و حق جذب و حق تأهل و اولاد و بدی آب و هوا و محرومیت از تسهیلات زندگی و غیره است.

- میانگین حقوق و مزایای کارکنان تربیت معلم و مرکز آموزش نیروی انسانی
۱۲۲۸۴۸۰ ریال

- میانگین حقوق و مزایای کارکنان امور تربیتی و پرورشی ۱۱۲۸۶۸۰ ریال

- میانگین حقوق و مزایای آموزش ابتدایی ۱۱۲۵۶۲۰ ریال

- میانگین حقوق و مزایای راهنمایی تحصیلی ۱۰۹۲۸۹۰ ریال

- میانگین حقوق و مزایای متوسطه ۱۱۸۱۱۰۰ ریال

در سال تحصیلی ۱۳۸۱ حقوق کارکنان در مقطع ابتدایی ۳۲ درصد و در گروه‌های فوق لیسانس تا ۱۸ درصد افزایش یافته است، که به صورت موردی بررسی خواهد شد.

در سال اول نظام هماهنگ پرداخت همچنان که در بند (۲) گزارش آمده است، متوسط حقوق و مزایای کارکنان آموزش و پرورش حقوق و مزایای کارکنان ۱۷ دستگاه و وزارتخانه به این شرح است. (جدول ۱)

	()			
۱	آموزش و پرورش	۲۳۵۰۰	۱۰۰	۱۷
۲	وزارت کار و امور اجتماعی	۵۲۰۱۰۰	۲۲۱/۳۲	۱
۳	سازمان امور اداری و استخدامی کشور	۴۹۲۸۹۴	۲۰۹/۷	۲
۴	مرکز مطالعات و تحقیقات استراتژیک	۴۷۹۷۶۲	۲۰۴/۲	۳
۵	دیوان محاسبات کشور	۴۶۷۲۹۲	۱۹۸/۸	۴
۶	ادارات کل کار و امور اجتماعی	۴۲۰۲۶۵	۱۷۸/۸	۵
۷	وزارت کشور	۴۰۱۲۹۸	۱۷۰/۸	۶
۸	سازمان نقشه برداری	۳۸۷۴۷۲	۱۶۴/۹	۷
۹	وزارت اقتصاد و دارایی	۳۸۲۴۵۹	۱۶۲/۷	۸
۱۰	ادارات کل اقتصاد و دارایی استان‌ها	۳۷۰۵۷۰	۱۵۷/۷	۹
۱۱	وزارت دادگستری	۳۵۳۸۴۳	۱۵۰/۶	۱۰
۱۲	مرکز آمار ایران	۳۵۱۹۳۰	۱۴۹/۸	۱۱
۱۳	نهاد ریاست جمهوری	۳۳۴۷۵۳	۱۴۲/۴	۱۲
۱۴	استانداری‌ها	۳۱۴۹۳۱	۱۳۴	۱۳
۱۵	نیروی انتظامی	۳۰۷۲۹۵	۱۳۰/۸	۱۴
۱۶	وصول درآمدها	۲۷۱۲۹۷	۱۱۵/۴	۱۵

میانگین پرداخت به کارکنان غیر از آموزش و پرورش: ۳۲۰,۰۰۰ ریال

میانگین پرداخت به کارکنان آموزش و پرورش: ۲۳۵۰۰۰ ریال

مابه‌التفاوت (کسری دریافتی معلمان): ۸۵۰۰۰ ریال

نسبت کسری دریافتی معلمان به میانگین کشوری: ۲۶/۵۶ درصد

ملاحظه می‌شود که معلمان در سال ۱۳۷۵-۱۳۷۴ به طور متوسط ۸۵۰۰۰ ریال از سایر کارکنان دولت کمتر حقوق و مزایا دریافت می‌داشتند. در همین زمان حقوق کارکنان وزارت کار و امور اجتماعی ۲۲۱/۳۲ درصد کارکنان آموزش و پرورش بود. در همان سال (۱۳۷۴) میانگین حقوق و مزایای دریافتی کارکنان آموزش و پرورش نسبت به حقوق و مزایای شرکت‌های دولتی و بانک‌ها ۵۷/۷ درصد بود (۴۲/۳ درصد کمتر از حقوق و مزایای بانک‌ها) و نیز ۴۱ درصد حقوق و مزایای بخش صنعت بوده است. به بیان دیگر قدرت خرید یک نفر از کارمندان بخش صنعت ۲/۵ برابر یک نفر کارمند آموزش و پرورش بوده است. (جدول ۳).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که حقوق و مزایای کارکنان، به ویژه معلمان در کشورهای توسعه یافته نسبت به حقوق و مزایای کارکنان در بخش صنعت این کشورها بدین شرح است: (جدول شماره ۲)

-

ایران	۴۰/۹۸ (۴۱)
انگلستان	۱۱۴/۱۳
کانادا	۱۶۳/۶۹
ژاپن	۱۸۵/۵
هلند	۱۷۶/۹۶
نروژ	۱۷۸/۲۳
سوئد	۱۸۲/۰۸
استرالیا	۶۸/۷۵

ملاحظه می‌شود که حقوق و مزایای معلمان در تمامی کشورهای توسعه یافته غیر از استرالیا بیش‌تر از حقوق و مزایای کارکنان بخش صنعت بوده است، حتی میزان آن در بعضی از کشورها (در ژاپن) به ۱۸۵/۵ درصد می‌رسد، به عبارت بهتر قدرت خرید معلمان ژاپن حدود ۴/۵ برابر معلمان ایران است. در کشورهای مختلف علاوه بر تخصیص حقوق و مزایای بهتر برای معلمان، امتیازات ویژه‌ای نیز به آنان منظور می‌شود از آن جمله در:

کمک‌های غیرنقدی (بن) در سال سه بار، که در کل ۱۵ برابر حقوق ماهانه معلم پرداخت می‌گردد و نیز برخی کمک‌های دیگر

علاوه بر این که معلمان از حقوق مکفی و مسافرت‌های خارجی (در صورت نیاز) برخوردار هستند به هر کدام از معلمان بعد از مدتی خدمت (که قانون آن را معین می‌کند) یک قطعه زمین (حدود ۲۰۰ متر مربع) تحویل می‌شود.

با اعزام معلمان به دوره‌های ضمن خدمت در داخل و خارج از پاکستان، شایستگی‌های معلمان را افزایش می‌دهند.

در ضمن در (۲۳) کشور اعلام شده است که معلمان از مسکن رایگان یا مقرری مسکن سفر رایگان، تسهیلات وام مسکن، فرصت مطالعاتی منظم و وام اتومبیل استفاده می‌نمایند.

در صورتی که معلمان در کشور ما از مزایای خاص، بجز مختصری تخفیف در پرداخت بهره وام مسکن، از کمک دیگری برخوردار نیستند.

در بهمن ۱۳۷۶ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مقایسه‌ای بین حداقل حقوق و دستمزد کارگران و معلمان آموزش ابتدایی انجام داده است که به علت سنجیت موضوع، بخشی از گزارش مذکور به شرح زیر ارائه می‌شود.

کشورهایی که حداقل حقوق و دستمزد آموزگاران دوره ابتدایی، بالاتر از حداقل دستمزد کارگران است.

- آرژانتین	۶۰ درصد
- نیجریه	۴۴ درصد
- دانمارک	۳۰/۱ درصد
- سوئیس	۲۷ درصد
- آلمان	۱۴/۳ درصد
- مالی	۱۲/۷ درصد

- بلژیک	۶ درصد
- فرانسه	۴/۸ درصد

بر مبنای دستورالعمل پرداخت دستمزد وزارت کار از اول سال ۱۳۷۵ بین حداقل حقوق و مزایای دریافتی کارگران ساده (صرف‌نظر از مدرک تحصیلی) با حداقل دستمزد حقوق و مزایای دریافتی معلمان دوره ابتدایی بین ۳۰ تا ۴۰ درصد تفاوت وجود دارد.

یعنی در سال موصوف، حقوق کارگران ساده دقیقاً ۳۸/۸ درصد بیش‌تر از حقوق معلم با مدرک تحصیلی دیپلم در بدو استخدام بوده است. در وضعیت فعلی نیز، با این که مشکل معیشتی کارگران نیز همچنان باقی است، ولی دریافتی آنان کم‌تر از معلمان نیست و گاه‌گاهی از مزایایی برخوردار می‌شوند که هرگز معلم از آن مزایا بهره‌مند نمی‌شود.

.

حقوق و مزایای آموزگاری با شماره پرسنلی ۱۱۳۹۱۹۸۵، مدرک تحصیلی دیپلم و سنوات خدمت ۲۹ سال در سال ۱۳۸۰ (بدون حق عیال و اولاد) معادل ۱۰۲۹۰۶۶ ریال بود.

کارمندی^۱ از بانک ملی با مدرک تحصیلی دیپلم و ۲۶ سال سابقه خدمت (سه سال کم‌تر از آموزگار مذکور) بدون حق عیال و اولاد، در بهمن ۱۳۸۰ به شرح زیر دریافتی داشته است.

- حقوق	۱۴۹۰۵۱۰ ریال
- فوق‌العاده جذب	۲۲۳۵۹۰ ریال

۶. مشخصات کارمند بانک محرمانه است و مشخصات و فیش حقوق ایشان در اختیار مرکز پژوهش‌های مجلس محفوظ است.

- اضافه کاری	۵۴۴۲۳۰ ریال
- حق کشیک	۵۴۴۲۳۰ ریال
- هزینه‌های نهار (۱۵ روزه)	۶۷۵۰۰ ریال
- سرویس کارکنان	۳۹۶۰۰ ریال
- جمع	۲۹۰۹۶۶۰ ریال

در ضمن برای کارمند بانک، در فیش مربوطه مبالغی به شرح زیر پرداخت شده است.

- پاداش خدمت	۱۳۴۲۴۱۰ ریال
- وام یک ماهه	۱۸۳۱۰۰۰ ریال

اگر نسبت حقوق دریافتی معلم مورد بحث در سال ۱۳۸۰ نسبت به حقوق و مزایای کارمند بانک ملی (بجز پاداش) را محاسبه و مقایسه نماییم، رقمی معادل $۱۰۰\% = ۱۰۰ \times (۲۹۰۹۶۶۰ \div ۱۰۲۹۰۶۶)$ درصد می‌شود، یعنی در مقایسه با سال ۱۳۷۴، حقوق و مزایای معلمان دیپلمه نسبت به کارکنان بانک ملی (در صورت پایداری اضافه کاری و حق کشیک کارمندان بانک ملی) حدود ۲۲/۳۳ درصد کاهش نشان می‌شود. به عبارت دیگر، قدرت خرید کارکنان بانک در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۲ به شدت افزایش یافته است. اگر اضافه کاری و حق کشیک کارمند بانک را منظور نکنیم، نسبت حقوق و مزایای معلمان به حقوق و مزایای کارکنان بانک معادل ۵۶/۵ درصد می‌شود که فقط (۱/۱) درصد کمتر از حقوق و مزایای کارکنان بانک ملی در سال ۱۳۷۴ است. به عبارتی تقریباً تفاوت حقوق و مزایای کارکنان بانک ملی در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۸۰ با معلمان حفظ شده است، ضمن این‌که کارمندان بانک از اضافه کاری، پاداش، حق کشیک و هزینه‌های نهار و ایاب و ذهاب بهره‌مندند و معلمان از تمامی آن‌ها بی‌بهره هستند.

برخورداری کارمندان بانک فقط به حقوق و مزایای مذکور ختم نمی‌شود بلکه از امتیازات دیگری نیز برخوردار هستند که در ارتقاء زندگی آنان تأثیر فراوان دارد. از آن جمله:

- تسهیلات قرض الحسنه یک ماهه.
- تسهیلات مسکن نظام قدیم.
- تسهیلات فروش اقساطی مسکن (جدید)^۷
- تسهیلات جعاله تغییر مسکن.
- تسهیلات قرض الحسنه ضروری.

- تسهیلات بهره‌گیری از خدمات درمانی بانک ملی و تقسیط سهم کارمند در مواقع درمان.

- تسهیلات استفاده از امکانات اوقات فراغت بانک برای کل خانواده.

- تسهیلات استفاده از بیمارستان بانک ملی.

- صندوق رفاه به میزان ۲ برابر پرداختی کارمند.

- صندوق تأمین آتیه به میزان ۳ برابر پرداختی کارمند.

و بالاخره کارمند بانک به هر میزان و مبلغ (در حد نیاز خود) می‌تواند از فروشگاه‌های بانک جنس خریداری نموده و آن را تقسیط نماید.

در نهایت اگر شرکت دخانیات، و اداره کل کارگزینی بانک ملی و امور مالی شرکت ملی نفت ایران، حاضر به در اختیار گذاشتن اطلاعاتی، در زمینه حقوق مزایای کارکنان خود نمی‌شوند ناشی از وجود تفاوت‌های تبعیض آمیز در پرداخت‌ها بین کارمندان آنان و حقوق معلمان است.

ناگفته نماند تفاوت زیادی در پرداخت حقوق در نظام هماهنگ پرداخت بین دستگاه‌ها بخصوص با آموزش و پرورش وجود دارد، حدود هفتصد هزار نفر از کارکنان دولت

۷. تقریباً قریب به اتفاق کارمندان بانک بجز وام‌های ضروری و جعاله مسکن دو نوع وام مسکن دارند. وام مسکنی که قبلاً دریافت داشته و با آن مسکن تهیه کرده‌اند. (به اصطلاح وام مسکن قدیم) که با افزایش سالانه وام مسکن، مابه‌التفاوت آن را دریافت می‌دارند، به عنوان مثال اگر کارمندی ده سال پیش ۱/۵ میلیون تومان وام مسکن گرفته و ساختمانی اکتیاف نموده است. و امسال میزان وام مسکن به ۷/۵ میلیون تومان افزایش یافته است، کارمند بانک مابه‌التفاوت ۷/۵ از ۱/۵ میلیون تومان یعنی ۶ میلیون تومان را نیز دریافت و مجدداً همان منزل اکتیافی قبلی خود را در رهن بانک قرار می‌دهد.

در سازمان‌ها و شرکت‌هایی خدمت می‌نمایند که دارای قوانین استخدام خاص هستند و نه تنها حقوق و مزایای آنان با حقوق و مزایای معلمان یکسان نیست بلکه به مراتب بیشتر از حقوق و مزایای آنان است.

در فروردین ۱۳۸۱، حقوق و مزایای کارمندی از بانک ملی و کارشناسی از حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش و معلم (دبیر) شاغل در دوره متوسطه با مدرک لیسانس وسی سال سابقه خدمت به شرح زیر بوده است.

- کارمند بانک ملی بدون هرگونه دریافتی اضافی^۸ ۲۶۰۶۰۳۰ ریال

- دبیر ۱۷۲۸۶۹۶ ریال

- کارشناسی از حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش ۱۷۳۲۸۲۳ ریال

(بدون اضافه کاری)^۹

ملاحظه می‌شود حتی حقوق عادی کارکنان بانک ملی از حقوق کارکنان آموزش و پرورش (در شرایط مساوی در سنوات خدمت و سواد تحصیلی) حدود ۸۷۷۳۳۴ ریال بیشتر است. به عبارتی حقوق معلمان ۶۶/۳۳ درصد حقوق کارمند بانک ملی است. ضمن این‌که کارمند بانک ملی از مزایای متعددی نیز برخوردار است؛ مثلاً کارمند بانک ملی در فروردین ماه ۱۳۸۱ مبلغ ۱۳۹۰۰۰۰ ریال اضافه کاری دریافت داشته است.

همین فاصله دریافت حقوق و بسیاری از امتیازات دیگر در زمان بازنشستگی نیز نمایان است. به عنوان مثال:

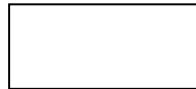
۸. نام و شماره کارمندی محرمانه و در مرکز پژوهش‌ها محفوظ است.

۹. کارشناسان حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش ماهانه بین یکصد تا یکصد و بیست ساعت اضافه کاری دریافت می‌دارند که معادل ۲/۳ حقوق آنان است.

- ۶۰ درصد اقساط ماهانه وام‌های کارمند بانک ملی به محض بازنشستگی بخشوده می‌شود و ۴۰ درصد بقیه نیز در سال دوم بخشیده می‌شود. در نتیجه وام کارمند در مدت یک سال بعد از بازنشستگی، به هر میزانی که باشد به صفر می‌رسد.

- در همان هفته اول بازنشستگی، به کارمندان بانک ملی حدوداً بیست برابر آخرین حقوق و مزایایی که دریافت می‌داشتند وام با بهره بسیار نازل پرداخت می‌شود.

- کارمند و افراد تحت تکفلش از بیمارستان بانک ملی استفاده و هزینه مختصری که به عنوان سهم کارمند در نظر گرفته می‌شود با اقساط طولانی از حقوق کارمند بانک کسر می‌شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که رفاه اجتماعی خانوارهای شهری طی سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۷۶ به طور چشمگیری کاهش یافته است و ساختار مخارج نیز دگرگون شده است. به خصوص در ساختار و سهم اجزای هزینه‌های خوراک، اقلامی چون میوه‌ها و سبزیجات بر خلاف انتظار، از ۲۰ درصد از سال ۱۳۶۵ به ۱۵/۲ درصد در سال ۱۳۷۷ کاهش یافته است؛ یا مصرف گوشت از کل هزینه‌های خوراک، از ۳۴ درصد در سال ۶۵ به ۲۳ درصد در سال ۱۳۷۷ تنزل یافته است؛ برعکس تفریحات و سرگرمی‌ها و خدمات فرهنگی در زندگی شهری از نقش و رسالت مضاعفی برخوردار شده است و سهم آن در ساختار هزینه از ۲/۷ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۴/۹ درصد در سال ۱۳۷۷ افزایش یافته است.^{۱۰} تحلیل ساختار و سهم اجزای هزینه‌های معلمان نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۷-۱۳۷۸ معلمان آموزش ابتدایی فقط ۳۶۲۵۰۰ ریال برای خرید مواد خوراکی خود بودجه داشته‌اند؛ اما با تمامی کم و کاستی‌های حقوق و دستمزد

۱. سیداحمد نخجوان، سلسله مقاله‌هایی با عنوان نگاهی به اقتصاد خانوارها.

خود، نسبت هزینه‌های اوقات فراغت و آموزش خانواده خود را تا ۵/۴ درصد ارتقا داده‌اند^{۱۱} که ۰/۵ درصد از سهم مصرفی خانوارهای شهری بالاتر است. به عبارتی معلمان در تأمین معیشت خانواده خود برای آموزش سخاوتمندانه عمل کرده‌اند؛ ولی در هزینه‌های غذایی و خوراکی خود صرفه‌جویی نموده‌اند؛ البته صرفه‌جویی غیرمنطقی در مصرفی مواد غذایی لازم و ضروری، عواقب ناگواری به بار می‌آورد؛ از جمله: توانایی جسمانی خانواده معلم را کاهش می‌دهد؛ بینایی افراد خانواده آنان را مختل می‌سازد و باعث پیری زودرس و بیماری‌های خاص می‌شود و میزان یادگیری آنان کاهش می‌یابد.

شاید این مهم بر عهده مجلس شورای اسلامی، به ویژه کمیسیون آموزش و تحقیقات باشد که یک بار دیگر، اقتصادخانوار معلمان را مورد بررسی قرار دهد و برای آنان معیشتی به صورت حداقل رفاه نسبی تعریف نماید و در سبب‌زندگی آنان هزینه اقلام و کالاهای موردنیاز و خدمات لازم را قرار دهد و هزینه سنجی مجددی همه ساله از وضعیت آنها به عمل آورده و سالانه متناسب با وضعیت اقتصادی میانگین جدیدی را برای دستمزد معلم پیش‌بینی و تصویب نماید. طبیعی است که در این مطالعه، به چندین نکته توجه می‌شود.

-رسالت معلم در ساختن و پرداختن جامعه

- رسالت معلم در توسعه و سرمایه انسانی

- بهداشت روانی معلم، خانواده، معلم و مدرسه

- تبعیض‌های موجود در جامعه کارکنان کشور

- شأن و منزلت معلم

- مسکن معلم

- اوقات فراغت معلم

- توانمندی‌های دولت

- نهادهای اجتماعی مورد نیاز معلم در جامعه

باید دانست که کاهش رفاه نسبی معلمان در روند کاهش مخارج آنان خلاصه نمی‌شود زیرا از یک سو ترکیب کالاهای مصرفی خانوارها طی زمان تغییر می‌کند و پیوسته کالاهای جدیدی که قبلاً وجود نداشته‌اند به عنوان یک ضرورت در سبب خانوار ایران وارد می‌شود، بنابراین باید توجه شود که در تعریف سبب زندگی معلم اقلام جدید نیز که خواه ناخواه در سبب زندگی وارد می‌شوند مورد توجه قرار گیرند و بالاخره باید مواظب بود که مطالبات به حق معلمان، ابزاری در دست فرصت طلبان بدخواه قرار نگیرد.

به نظر می‌رسد:

۱. اگر معلمان، در مطالبات حقه خود تقاضای رفع تبعیض در پرداخت‌ها را دارند تقاضای آنان در اصل، ناشی از تحمل فشارهای حاصل از وجود تبعیض در سالیان دراز است که با نمایش شغل معلمی به عنوان شغلی کم درآمد، بهداشت روانی آنان را مختل نموده است.

۲. نیاز مبرم به طراحی مدلی برای اندازه‌گیری سالانه، حقوق و مزایای تمامی کارکنان کشور که مشمول قانون هماهنگ پرداخت هستند به تفکیک دستگاه‌های اجرایی باید احساس شود؛ تا در صورت وجود تبعیض نسبت به تعدیل و عادلانه سازی و همسان‌سازی آن در بین دستگاه‌ها اقدام نمایند.

۳. پرداخت حقوق در شرکت‌های دولتی، کنترل و تقریباً در حد حقوق سایر سازمان‌ها تعدیل شود.

۲. علیرضا کریمی مرادی، معیشت معلمان آموزش ابتدایی- پایان نامه دوره کارشناسی - ۱۳۷۸-۱۳۷۷

۴,۲۸۷	متوسط حقوق معلمان	
۲,۳۱۱	بخش صنعت	
۱۸۵/۵ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۲,۳۰۹	آموزگار ابتدایی	هلند
۲,۹۲۹	دبیر متوسطه	
۲,۶۱۹	متوسط حقوق معلمان	
۱,۴۸۰	بخش صنعت	
۱۷۷/۰ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۱,۳۰۵	آموزگار ابتدایی	نروژ
۱,۶۷۴	دبیر متوسطه	
۱,۴۹۰	متوسط حقوق معلمان	
۸۳۶	بخش صنعت	
۱۷۸/۲ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۱,۲۱۲	آموزگار ابتدایی	سوئد
۱,۴۱۰	دبیر متوسطه	
۱,۳۱۱	متوسط حقوق معلمان	
۷۲۰	بخش صنعت	
۱۸۲/۰ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	

دفتر بودجه و تأمین منابع

۵۵۶	آموزگار ابتدایی	انگلستان
۱,۱۰۸	دبیر متوسطه	
۸۳۲	متوسط حقوق معلمان	
۷۲۹	بخش صنعت	
۱۱۴/۱ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۱,۶۶۶	آموزگار ابتدایی	استرالیا
۲,۰۰۰	دبیر متوسطه	
۱,۸۳۳	متوسط حقوق معلمان	
۲,۶۶۶	بخش صنعت	
۶۸/۸ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۱,۵۰۱	آموزگار ابتدایی	کانادا
۱,۷۶۳	دبیر متوسطه	
۱,۶۲۲	متوسط حقوق معلمان	
۹۹۷	بخش صنعت	
۱۶۳/۷ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۷۷	آموزگار ابتدایی	ایران
۸۷	دبیر متوسطه	
۸۲	متوسط حقوق معلمان	
۱۶۳	بخش صنعت	
۵۰/۶ درصد	نسبت متوسط حقوق معلمان به کارکنان بخش صنعت	
۴,۲۲۰	آموزگار ابتدایی	ژاپن
۴,۳۵۴	دبیر متوسطه	